

B. APLICAȚII, STUDII DE CAZ, TEXTE DE COMENTAT

*Răspundeți la următoarele întrebări și cerințe, utilizând
conceptele și argumentele prezentate:*

1. Care sunt cele mai importante căi prin care economiștii consideră că guvernele pot promova bunăstarea economică generală?
2. Dacă piața și capitalul privat nu au dat naștere unor proiecte la fel de mărețe precum sectorul public (avionul Concorde, trenul TGV sau proiectele gen Casa Poporului), care sunt argumentele potrivit cărora se consideră că statul are datoria „legitimă” de a le produce? Prin ce mecanisme putem verifica dacă proiectele publice corespund celor mai intense preferințe ale contribuabililor?
3. Dacă ai fi primul ministru al unei țări și ar trebui să le explici pensionarilor de ce au pensii mici, le-ai spune:
a) „dacă v-aș da pensii mai mari, v-ați cheltui banii”;
b) „mai am nevoie de voturi pentru a strânge suficienți bani”;
c) „dacă vă dau vouă pensii mai mari, trebuie să-i impozitez mai mult pe copiii voștri”. Alegeți și argumentați varianta pe care o considerați corectă.
4. Considerați că există vreo contradicție între argumentul statului protectiv și productiv, pe de o parte, și statul redistributiv, pe de altă parte? În ce ar consta aceasta?

5. Robin Hood a rămas cunoscut în istorie prin faptul că lua de la bogați și dădea săracilor. Este acesta un exemplu potrivit de redistribuire a averii în societate? Dacă Robin Hood îndeplinea funcția statului redistributiv de astăzi, de ce nu a devenit prim-ministru în guvernul epocii sale?

6. Menționați instituțiile fundamentale prin intermediul cărora statul ar putea să mențină pacea și să garanteze libertatea indivizilor.

7. Caracteristicile bunurilor publice implică următoarele: a) încasările din vânzarea acestor bunuri permit finanțarea producției lor; b) costul furnizării acestora pentru un consumator suplimentar este nul; c) autoritățile publice furnizează aceste bunuri gratuit. Identificați varianta corectă.

8. Guvernul României primește fonduri de la UE. Care este criteriul pe baza căruia guvernul decide dacă suma primită, 1 mld. \$, va fi utilizată pentru autostrăzi sau poduri, pentru școli sau spitale, pentru poliție sau armată etc.?

9. Foarte mulți oameni nu știu să numească parlamentarul care, nominal, îi reprezintă. Această situație are drept cauză faptul că: a) oamenii se comportă irațional uneori; b) acei oameni nu au acces liber la informație; c) acei oameni consideră că informarea lor politică este prea costisitoare. Alegeți și argumentați varianta pe care o considerați corectă.

10. Necesitatea redistribuirii averii în societate este invocată cu argumente ideologice de stânga. Există și argumente economice ale politicilor redistributive? Care sunt acestea?

11. Sintagma „bogații devin mai bogați și săracii mai săraci” poate fi întâlnită frecvent, chiar și în cele mai dezvoltate țări ale lumii. Această evoluție, dacă ar fi adevărată, s-a produs în ciuda imenselor acțiuni redistributive ale guvernelor din ultima jumătate de secol sau, mai degrabă, drept consecință a acestora? Ce puteți spune despre sursa inegalităților economice din țările Americii Latine?

12. Este procesul politic o „piață”, în care locul banilor este luat de voturi? Argumentați răspunsul!

13. Analizați comparativ problema principal-agent în sfera economică și în politică. Care sunt implicațiile economice ale problemelor de agenție politică? Exemplificați!

14. Explicați de ce Legea taximetriei, Legea privind ajutorul de stat sau Legea privatizării reprezintă doar instrumente de guvernare și nu reguli de drept.

15. Toate sistemele politice democratice sunt organizate, cel puțin formal, pe principiul separării puterilor în stat. În ce măsură considerați că separarea puterilor în stat poate fi analizată prin prisma principiului diviziunii sociale a muncii?

Identificați prin adevărat (A) sau fals (F) propozițiile și argumentați răspunsul:

1. Principala cale de creștere a bunăstării generale este redistribuirea averii în societate. A F

2. Actul de guvernare se bazează, în mod esențial, pe puterea legislativă.
3. În teoria alegerii publice, instituția constituției reflectă o înțelegere între câțiva oameni cu privire la constituirea unui guvern.
4. Statul protectiv este arbitrul vieții sociale prin intermediul instituțiilor și regulilor de drept.
5. Transferurile și subvențiile sunt instrumente redistributive care modifică oportunitățile pieței.
6. Problema pasagerului clandestin apare atunci când cineva este prins în tren fără bilet.
7. Orice politică a statului are efecte redistributive
8. Educația universitară este un bun privat ca oricare altul, caracterizat prin exclusivitate.
9. Implicația teoriei bunurilor publice este aceea că cetățenii trebuie constrânși, prin impozitare, să contribuie la producerea acestor bunuri.
10. În finanțarea proiectelor publice, decidenții politici utilizează criteriul calculului economic.
11. Când mediana veniturilor este sub medie, majoritatea va vota în favoarea redistribuirii.
12. Corupția este problema oamenilor politici, atât a celor de la putere, cât și a celor din opoziție.

13. „Contractul social” a fost inventat de Jean Jacques Rousseau și semnat de succesorii acestuia.

14. Modelul principal-agent în sfera politică arată oportunismul reprezentanților politici în raport cu interesele electoratului lor.

15. Constituția scrisă este cea mai puternică soluție instituțională pentru limitarea guvernării politice.

Analizați următoarele situații sub forma unor studii de caz și desprindeți concluziile necesare:

1. În vechea Islandă, păstrarea ordinii sociale și aplicarea de drepturi exclusive, care sunt produsul sistemului politic, presupunea un sistem de curți de justiție (locale, regionale, naționale), ambele controlate de 36 (mai târziu 39) de căpetenii. Toți fermierii erau independenți, însă fiecare dintre ei era „vasalul” unei căpetenii, fiind însă liber în orice moment să opteze pentru altă căpetenie. Căpităniile (moșiile căpeteniilor, ca delimitare jurisdicțională) erau exclusiv în proprietate privată, deci puteau fi moștenite, cumpărate și vândute. Relația dintre vasali și căpetenii era una de drepturi și obligații mutuale, mai ales în rezolvarea conflictelor. Cei ale căror drepturi erau încălcate se adresau curților de justiție, aflate în concurență. Instituția legii era produsă pe bază privată, ca rezultat al unor relații consimțite reciproc. Arena politică a Islandei semăna cu o piață competitivă cu

39 de „firme” de dimensiuni similare. Această organizare federativă a dăinuit din 930 până în 1262, perioadă în care a demonstrat o stabilitate considerabilă.

2. Amplele mutații tehnologice și instituționale înlesnesc migrația internațională și intensificarea concurenței fiscale. Ca urmare a introducerii în Germania, în 1989, a unei taxe de 10% asupra veniturilor interne din dobânzi, revolta tăcută a contribuabililor a constat în transferarea banilor, în valize și pungi de plastic, la Luxemburg, unde era asigurată confidențialitatea operațiunilor bancare. În consecință, taxa a fost desființată. Sporirea fluxurilor de capital către jurisdicții fiscale mai favorabile a făcut ca, în iulie 1998, Consiliul Ecofin să decidă că țările cu fiscalitate scăzută (Austria și Luxemburg, deoarece Elveția este în afara autorității politice europene) aveau de ales între aplicarea unei rețineri la sursă de 20% sau informarea guvernelor țărilor membre cu privire la veniturile din dobânzi realizate de cetățenii acestora. Adică pierderea suveranității fiscale sau divulgarea secretului bancar.

3. În democrația ateniană (*demo-kratia*, guvernarea de către popor), procesul electoral era aproape necunoscut, deoarece alegerile erau considerate, paradoxal, antidemocratice și oligarhice. Cei 500 de membri ai Consiliului din Atena nu erau selectați prin vot, ci în cadrul unui proces de tragere la sorti. Atenienii considerau alegerile un fenomen oligarhic deoarece, prin intermediul procesului electoral, nobilimea își putea utiliza averile în scopul cumpărării voturilor. Contrar lui Platon, care considera că deciziile trebuie adoptate de

către experții în mâinile cărora să se concentreze întreaga putere, atenienii erau sceptici cu privire la politicienii profesioniști; atenienii doreau ca reprezentanții lor, selectați din rândul tuturor claselor sociale prin tragere la sorți, să-și afirme doar simțul binelui și al răului, adică simțul dreptății.

4. Unul dintre cele mai elocvente exemple cu privire la eficacitatea politicilor redistributive este „războiul împotriva sărăciei”, declanșat, la mijlocul anilor '60, de președintele Lyndon Johnson. Între 1954 și 1966, nivelul *per capita* al ajutoarelor sociale aproximativ s-a dublat, în condițiile unei creșteri anuale de aproape 6 procente; în următorii doisprezece ani, creșterea a fost de patru ori, adică aproape 12% anual. Creșterea extraordinară a ajutoarelor sociale a dezvoltat o „industrie națională” a bunăstării care, în 1978, se compunea din 5 milioane de angajați ai statului sau particulari care distribuiau bani și servicii publice la 50 de milioane de beneficiari. La sfârșitul anilor '60, la scurt timp după extinderea transferurilor, rata sărăciei în rândul tinerilor a început să crească pentru ca, la 25 de ani de la declanșarea războiului asupra sărăciei, în 1990, aceasta să fie puțin mai mare decât în 1965.

5. În unele cazuri, constituțiile încorporează prevederi ale redistribuirii avuției prin intermediul legislației sau bugetelor publice. Structura constituțională a sistemelor politice este considerată o cauză importantă a instabilității politice și corupției endemice din America Latină. Combinația dintre regula electorală a majorității și puterea guvernamentală nelimitată a transformat sistemul politic latino-american

într-o „democrație” aflată la discreția puterii dictatoriale (sunt grăitoare exemplele lui Juan Perón și Alan García în Peru). De exemplu, articolul 59 al Constituției din Peru spune că statul „stimulează crearea avuției” și „oferă oportunități economice acelor sectoare care suferă orice tip de inegalitate”. În plus, potrivit articolului 66 al aceleiași constituții, „resursele naturale, reținute sau nu, sunt patrimoniul Națiunii. Statul este suveran în utilizarea lor”.

Comentați textele de mai jos și sintetizați ideile esențiale ale acestora:

1. „Mecanismul politic, în modelul nostru, este conceput ca un mijloc prin care indivizii pot coopera pentru a atinge anumite obiective. «Jocul» politic este un joc de sumă pozitivă și toate jocurile de sumă pozitivă trebuie să aibă «soluții», care sunt optime pentru toți participanții. [...] Esența procesului alegerii colective, în cazul regulilor votului majoritar, constă în faptul că minoritatea alegătorilor este forțată să accepte rațiuni pe care nu le poate preveni și pentru care ei nu pot pretinde compensații pentru pagubele rezultate”.

James Buchanan, Gordon Tullock, *Calculul consensului*, Editura Expert, București, 1995

2. „Există două mijloace fundamentale opuse prin care omul poate obține cele necesare satisfacerii nevoilor sale. Acestea sunt munca și furtul, adică munca proprie și

aproprierea forțată a muncii altora. [...] ...munca proprie și schimbul voluntar al muncii fiecăruia sunt «mijloace economice» de satisfacere a nevoilor, în timp ce utilizarea ilegală a muncii altora reprezintă «mijloacele politice». [...] Statul este o organizație a mijloacelor politice”.

Franz Oppenheimer, *The State*,
Indianapolis: Bobbs-Merrill, 1912

3. „Nimic nu apare a fi mai surprinzător decât ușurința cu care cei mulți sunt guvernați de cei puțini și supunerea implicită cu care mulți își abandonează propriile sentimente și pasiuni în favoarea celor ale conducătorilor lor. Atunci când ne întrebăm prin ce mijloace este înfăptuită această minune, vom afla că, deoarece Forța este întotdeauna de partea celor guvernați, guvernării nu au în sprijinul lor decât opinia. [...] Sultanul Egiptului sau Împăratul Romei ar putea să-și conducă supușii inofensivi la fel ca pe animale, împotriva sentimentelor și înclinațiilor acestora. Dar el trebuie, cel puțin, să-și conducă mamelucii sau trupele pretoriene ca oameni, prin mijlocirea opiniilor acestora”.

David Hume, *Essays, Moral, Political and Literary*,
Oxford, 1971

4. „Imediat ce A observă ceva ce i se pare greșit și care-l afectează pe X, A vorbește cu B, și A și B propun adoptarea unei legi care să repare răul și să-l ajute pe X. Legea va prescrie, de regulă, ce trebuie să facă C pentru a-l ajuta pe X sau, în cel mai bun caz, ce vor trebui să facă A, B și C pentru a-l ajuta pe X. ...ceea ce vreau să fac este să mă ocup de C...Îl numesc Omul Uitat. Este cel la care nu se

gândește nimeni niciodată. El este victima reformatorului, a speculantului social și a filantropului și sper să vă demonstrez că el merită atenția voastră atât pentru caracterul său, cât și pentru nenumăratele poveri pe care trebuie să le ducă”.

William Graham Sumner, *Omul Uitat*, 1883